

תוכן העניינים

- 7 פתח דבר
- 11 מבוא
- ריחות ובשמים : מטבע לתרבות 11 ; צמחי בושם ותבלין : רקע היסטורי 16 ; ריח, ארומה ודת : אמונות והשקפות בעולם היהודי הקדום 21
- 31 פרק א: חומרים ארומאטיים: הגדרות ומונחי יסוד
- בשמים, תבלינים, סמים ומסעדים 31
- 37 פרק ב: ייצור והתקנה של בשמים: שיטות ותמורות היסטוריות
- כבישה (השריה) של חומרים ארומאטיים בנוזלי בסיס 39 ; "בישול" (הרתחה) של עלי כותרת בנוזלי בסיס 47 ; בשמים מסוננים : שמנים ארומאטיים הומוגניים 48 ; זיקוק מפריט (Distillation) 50 ; המסת חומרים ארומאטיים באלכוהול 53 ; סחיטה של קליפות ריחניות או עלי כותרת 53 ; ייצור בשמים באמצעות סינתזות כימיות 54
- 56 פרק ג: תערובות של בשמים וריחות במרחב האישי או הציבורי
- כלים המכילים בשמים שונים ולחלופין אגד או כלי המכיל מספר בשמים 56 ; אבקות ריחניות, נוזלים מבושמים או קטורת המכילים רכיבים ארומאטיים ממוצא שונה 58 ; ריחות הנודפים ממרכולתם של רוכלים או בחלל חנויות בשמים 61 ; תערובות בשמים במסגרת דתית־טקסית (הבדלה וברית מילה) 66
- 68 פרק ד: בשמים וריחות שאין לברך עליהם
- "בשמים שלפני עבודה זרה": בשמים וקטורת אלילית 69 ; "בשמים של עובדי כוכבים" 75 ; בשמים של בית הכיסא 77 ; "שמן העשוי להעביר את הזוהמא": שמני סיכה והתנקות 78 ; "בשמים של ערוה": בושמי נשים 81

פרק ה: "ריח של קדושה" ו"ריח של טומאה": ריח גוף כמסמן חברתי של זהות מוסרית

87

ריח גוף כמאבחן זהות מוסרית כתופעה חוצה תרבויות: נצרות, אסלאם ובהאים 88; "שריח הצדיקים יפה": ריחות גוף כסמן מבחין בין צדיקים ורשעים 91; המנודה בהלכה היהודית – סימון יזום של חריג חברתי באמצעות ריח גוף 95; ריחות רעים כביטוי לפריצות מינית וריחות טובים כמשקפים מוסריות מינית 97; אנשים, מלאכים ובעלי חיים בעלי חוש ריח פלאי המבחינים בין אנשים ונשמות 102

פרק ו: התבשמות האישה בבית ובחברה: בין המותר לאסור

106

"מפני מה האשה מתקשטת?" 108; המרחב הפנימי: התבשמות לשם שמירת הקשר הזוגי 108; התבשמות האישה: "כדי שלא תתגנה על בעלה" 111; המרחב החיצוני: התבשמות האישה ביציאתה לרשות הרבים 112; התבשמות נשים במרחב הציבורי בראי פוסקי זמננו 114; סיכום 115

פרק ז: "ריח גן עדן": ריחות ובשמים בתיאורי גן עדן

117

גן עדן כמרחב ריחני בספרות היהודית בתקופה היוונית-רומית 119; הגן הריחני בספרות ימי הביניים ובחיבורי הלכה של האחרונים 125; עינוגים והנאות של צדיקים מבשמים וריחות טובים בגן עדן 128

פרק ח: בשמים בטקס ההבדלה: השפעות גיאוגרפיות, בוטניות וקבליות

130

השפעות גיאוגרפיות ובוטניות 130; השפעות קבליות-מיסטיות 139

פרק ט: בשמים וריח בספרות המנהג, הקבלה והחסידות: משמעויות סמליות ורעיוניות

148

בשמים וריח בספרות הקבלה 149; משמעות הריח בספרי חסידות 153; בשמים וריח במנהגי האחרונים: אמירת הנוסח "ריח ניחוח לה" 155; סיכום 157

פרק י: הקטורת הביתית

158

כלי המוגמר 159; הרכיבים המוקטרים 160; הבאת מוגמר בסעודות חג או בסעודה בחבורה 161; הבאת מוגמר לסעודה בספרות הבתרת-למודית 164; הקטרה או הזלפת בשמים לשם הפגת ריחות רעים או לבישום חללים וחפצים 165; בישום חללי מגורים בספרות ימי הביניים והעת החדשה 168; בישום בגדים 171

176 פרק יא: צמחי בושם וקטורת בבתי כנסת

הקטרת קטורת בבית הכנסת זכר לבית המקדש 176; עיטור ספרי תורה בצמחי בושם והקטרת קטורת בבית הכנסת בשמחת תורה 182; הקטרת קטורת בבית הכנסת במסגרת בקשות ותחינות 184; הקטרת קטורת בבית הכנסת לכבוד שבת, בראש חודש או בימי חנוכה 184

187 פרק יב: בשמים וקטורת במנהגי פטירה ואבלות

בשמים וקטורת בזיקה לנפטר ולקבורתו 188; בשמים וקטורת בזיקה לאבלים ולמנהגי אבלות 213

219 פרק יג: בשמים וקטורת בהווי המשפחה: חתונה, ברית מילה ופדיון הבן

בשמים וקטורת בזיקה לאירוסין ונישואין 219; ברית מילה 222; בשמים בפדיון הבן 234

235 פרק יד: מנהגי הרחה של בשמים ורחיצת ידי הכוהנים במי בושם ביום הכיפורים

הרחת בשמים ביום הכיפורים 235; רחיצת ידי הכוהנים במי בשמים 243; נספח: ריחות יום הכיפורים בסיפור של עגנון 246; סיכום 247

248 פרק טו: הקטורת המאגית

מתודולוגיה 249; כוחה וחיוניותה של הקטורת: גישות והשקפות 251; שימושיה של הקטורת המאגית 261

297 אחרית דבר

299 ביבליוגרפיה וקיצורים

343 מפתח העניינים